

<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57988>. – Date of access : 21.12.2014.

7. Об общих стандартах и процедурах, подлежащих применению в государствах-членах к возврату незаконно пребывающих граждан третьих стран [Электронный ресурс]: директива Европ. парламента и Совета от 16 дек. 2008 г., 2008/115/ЕС // Право Европейского Союза. – 2014. – Режим доступа : http://eulaw.edu.ru/documents/legislation/schengen/repatriants.htm#_ftn22. – Дата доступа : 17.12.2014.

8. Об утверждении Правил транзитного проезда (транзита) иностранных граждан и лиц без гражданства через территорию Республики Беларусь [Электронный ресурс] : постановление Совета Министров Респ. Беларусь, 19 янв. 2006 г., № 63 // Консультант Плюс : Беларусь. Технология Проф / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2014.

9. О правовом положении иностранных граждан и лиц без гражданства в Республике Беларусь [Электронный ресурс] : Закон Респ. Беларусь от 4 янв. 2010 г., N 105-З: в ред. Закона Респ. Беларусь от 04.01.2014 N 103-З // Консультант Плюс : Беларусь. Технология Проф / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2014.

10. О предоставлении иностранным гражданам и лицам без гражданства статуса беженца, дополнительной и временной защиты в Республике Беларусь [Электронный ресурс] : Закон Респ. Беларусь от 23 июня 2008 г., №354-З: в ред. Закона Респ. Беларусь от 04.01.2014 № 103-З // Консультант Плюс : Беларусь. Технология Проф / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2014.

ЮРЫДЫЧНАЯ СІЛА АКТАЎ ОРГАНАЎ ЕЎРАЗІЙСКАГА ЭКАНАМІЧНАГА САЮЗА НА ТЭРЫТОРЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Карлюк М.У., аспірант кафедры міжнароднага права БДУ

Юрыдычная сіла актаў міжнародных арганізацый на тэрыторыі дзяржаваў-членаў не атрымала адназначанага тлумачэння ў дактрыне міжнароднага права. Дадзенае пытанне шчыльна звязана з пытаннямі імплементацыі міжнароднага права, якое з'яўляецца прадметам разгляду на дактрынальным і практычным узроўні шматлікімі юрыстамі-міжнароднікамі, у тым ліку беларускімі, у першую чаргу Паўлавай Л.В. і Зыбайлай А.І. [1]. Асаблівая актуальнасць узнікла ў кантэксце ўдзелу Рэспублікі Беларусь у Еўразійскім эканамічным саюзе (ЕАЭС) дзеля спецыфікі ўзаемаадносінаў міжнароднага і нацыянальнага права ў Беларусі,

што ўскладняецца адсутнасцю адпаведнай рэгламентацыі ў Дамове аб ЕАЭС [2] і іншых дамовах ў рамках ЕАЭС.

Дамовай аб ЕАЭС вызначана, што рашэнні Еўразійскай эканамічнай камісіі валодаюць характарыстыкай прамога прымянення, аднак, засталася неўрэгуляваным пытанне суадносінаў па юрыдычнай сіле рашэнняў Камісіі і нормаў нацыянальнага права дзяржаваў-членаў. Наступствам гэтага могуць стаць калізіі прававога рэгулявання, што істотна ўскладняе пабудову інтэграцыі.

Адзіным палажэннем Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, якое тычыцца актаў міждзяржаўных утварэнняў, з'яўляецца ч. 4 арт. 116, паводле якой Канстытуцыйны Суд дае заключэнне пра адпаведнасць актаў міждзяржаўных утварэнняў, у якія ўваходзіць Рэспубліка Беларусь, Канстытуцыі, міжнародным прававым актам, ратыфікаваным Рэспублікай Беларусь, законам і дэкрэтам. Такая фармулёўка дае падставы былому Старшыні Канстытуцыйнага Суду Рэспублікі Беларусь Г.А. Васілевічу меркаваць, што акты міждзяржаўных утварэнняў маюць падзаконны характар [3, с. 35]. Да такой жа высновы прыходзіць А.І. Зыбайла, якая адзначае, што акты міждзяржаўных утварэнняў у іерархіі прававых актаў стаяць ніжэй за Канстытуцыю, міжнародныя дамовы, ратыфікаваныя Рэспублікай Беларусь, законы і дэкрэты Прэзідэнта [4, с. 16]. У дадатак, Канстытуцыйны Суд можа прызнаць, што акты міждзяржаўных утварэнняў страцілі сілу, што вынікае з арт. 9 Закона “Аб Канстытуцыйным Судзе Рэспублікі Беларусь” [5].

Паколькі у арт. 8 Канстытуцыі замацавана права Рэспублікі Беларусь на добраахвотнай аснове уваходзіць у міждзяржаўныя ўтварэнні і выходзіць з іх, а ў той жа час Беларусь прызнала прыярытэт агульнапрызнаных прынцыпаў міжнароднага права, сярод якіх добрасумленнае выкананне ўзятых абавязкаў, то без выканання рашэнняў міждзяржаўнага ўтварэння і яго органаў не можна казаць пра выкананне дадзенага прынцыпу. Г.А. Васілевіч прапанаваў вырашэнне пытання забеспячэння вяршэнства актаў органаў міждзяржаўных утварэнняў.

Г.А. Васілевіч на аснове таго, што закон “Аб нарматыўных прававых актах Рэспублікі Беларусь” [6] прадугледжвае, што новы закон валодае больш высокай юрыдычнай сілай за раней прыняты і на аснове прынцыпа вяршэнства спецыяльнага закона над законам агульнага харакару, прапаноўвае вызначыць на ўзроўні спецыяльнага закона (праграмнага закона) статус актаў міждзяржаўных утварэнняў, і тое самае зрабіць у выпадку дэкрэтаў. На яго меркаванне, гэта задаволіць патрабаванне арт. 116 Канстытуцыі, а таксама забяспечыць выкананне міжнародных дамоваў [3, с. 36].

Дадзеная прапанова, відавочна, накіравана на вырашэнне патэнцыйных праблемаў у рамках ЕАЭС і, безумоўна, уносіць важны ўклад для вырашэння калізій міжнародных прававых абавязкаў і нацыянальных прававых прадпісанняў. У той жа час, нельга не заўважыць шэраг слабых момантаў абгрунтавання, калі прымяніць іх да ЕАЭС.

Па-першае, Г.А. Васілевіч відавочна атаясамляе непасрэднае дзеянне актаў і вяршэнства актаў, што недапушчальна. Гэтыя два канцэпты, хоць і ўзаемазвязаныя, але маюць розную прыроду. Непасрэднае, або прамое дзеянне/прымяненне (Дамова аб ЕАЭС выкарыстоўвае менавіта тэрмін непасрэднае прымяненне) – гэта дзеянне акта без пасярэдніцтва нацыянальных актаў імплементацыі (па сутнасці – самавыканальныя нормы, як яны вядомыя ў міжнародным праве). Вяршэнства – гэта вышэйшая юрыдычная сіла ў дачыненні да іншых актаў.

Па-другое, важна вызначыць дакладную тэрміналогію Дамовы аб ЕАЭС. Паводле п. 13 Палажэння пра ЕЭК, рашэнні Камісіі абавязковыя для дзяржаваў-членаў і падлягаюць непасрэднаму прымяненню на тэрыторыях дзяржаваў-членаў [7]. Ні ў дадзеным пункце, ні ў іншых нормах Палажэння пра ЕЭК і ўсёй Дамовы аб ЕАЭС не гаворыцца пра вяршэнства рашэнняў Камісіі над нормаў нацыянальнага права (абавязковасць і вяршэнства нормы права не з'яўляюцца тоеснымі паняццямі). Для параўнання, у адным з праектаў Дамовы аб ЕАЭС, паводле п. 2 арт. 7, “прававыя акты Саюза падлягаюць абавязковаму прымяненню, маюць прамое дзеянне на тэрыторыях дзяржаваў-членаў і валодаюць прыярытэтам у дачыненні да заканадаўства дзяржаваў-членаў” [8]. Такім чынам, аўтары канчатковай версіі дамовы вырашылі не толькі абмежавацца рашэннямі ЕЭК замест усіх актаў Саюза, але і адмовіцца ад уключэння паняцця прыярытэтнасці ў дачыненні да нацыянальнага права. Гэта азначае, што прыярытэт нормаў права Саюза не рэгламентуецца ў Дамове аб ЕАЭС. У сувязі з гэтым няма і супярэчнасці з палажэннямі арт. 116 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, бо рашэнні ЕЭК могуць быць абавязковымі і дзейнічаць непасрэдна, і ў той жа час, у выпадку неабходнасці, быць правяранымі на адпаведнасць Канстытуцыі, законам і дэкрэтам. Супярэчнасць узнікла бы толькі ў выпадку вызначэння прыярытэтнасці ў Дамове аб ЕАЭС або інтэрпрэтацыі Судом ЕАЭС, як гэта зрабіў Суд ЕС у падобнай сітуацыі. Аднак, правапарадак ЕАЭС не тоесны правапарадку ЕС, таму гэта можа не мець месца. Такім чынам, на дадзенай стадыі нельга казаць пра супярэчнасць, але толькі пра эфектыўнасць палажэнняў пра абавязковасць і непасрэднае прымяненне рашэнняў Камісіі без іх вяршэнства.

Што тычыцца непасрэдна прапанаванага спосабу вырашэння калізій, то спецыяльны акт, якім вызначаецца сіла актаў органаў міжнародных утварэнняў, паводле той жа логікі, што новы закон валодае больш высокай

юрыдычнай сілай, чым ранейшы і вяршэнства спецыяльнага закона над законам агульнага характару, пазнейшы спецыяльны акт можа стаць вышэй за акты міждзяржаўных утвэрэнняў. Гэта будзе азначаць, што функцыянаванне правапарадку, у дадзеным выпадку ЕАЭС, будзе цалкам залежыць ад нацыянальнага заканадаўства. Гэта зусім не будзе спрыяць эфектыўнаму функцыянаванню першага і калізія можа ўзнікнуць ізноў. Сам прынцып вяршэнства павінен выключаць мажлівасць яго абыходу такім чынам, што немажліва праз адпаведнае вызначэнне ў спецыяльным законе.

На наш погляд, найлепшым спосабам дасягнуць эфектыўнасці права ЕАЭС у Рэспубліцы Беларусь з'яўляецца непасрэднае ўнясенне зменаў у Канстытуцыю, што, напрыклад, рабілі многія дзяржавы, якія ўступалі ў ЕС. Аднак гэта не адзіны спосаб. Мы падзяляем пункт гледжання Г.А. Васілевіча, што “[к]анстытуцыйная норма жыве ў часе і яе ўспрыняцце можа мяняцца (калі яе фармулёўка дазваляе гэта)” [3, с. 36]. Патрабаванне арт. 116 каза аб вызначэнні Канстытуцыйным Судом адпаведнасці актаў міждзяржаўных утвэрэнняў. Калі тлумачыць Канстытуцыю як “жывы дакумент” і прыняць да ўвагі асаблівыя характарыстыкі ЕАЭС у частцы мэтай арганізацыі, уласцівых ёй элементаў наднацыянальнасці, у тым ліку паўнамоцтваў перададзеных з міждзяржаўнага узроўню на наднацыянальны, а менавіта наддзяржаўным органам, то гэтае палажэнне канстытуцыі можна інтэрпрэтаваць такім чынам, што яно не распаўсюджваецца на рашэнні ЕЭК.

Спіс крыніц

1. Имплементация норм международного права во внутригосударственное право / Л. В. Павлова [и др.]; под ред. Л. В. Павловой. – Минск : БГУ, 2001. – 148 с.
2. Договор о Евразийском экономическом союзе [Электронный ресурс] : [заключено в г. Астане 29.05.2014 г.] // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2014.
3. Василевич, Г. А. О непосредственном действии актов Евразийской экономической комиссии / Г. А. Василевич, С. Г. Василевич // Евразийский юридический журнал. – 2014. – № 10 (77). – С. 34–36.
4. Зыбайло, А. И. Место источников права ЕврАзЭС в правовых системах государств-членов / А. И. Зыбайло // Евразийский юридический журнал. – 2013. – № 7. – С. 14–18.
5. О Конституционном Суде Республики Беларусь : Закон Респ. Беларусь от 30 марта 1994 г. № 2914-ХІІ // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2014.

6. О нормативных правовых актах Республики Беларусь: Закон Респ. Беларусь от 10 янв. 2000 г. № 361-З // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2014.

7. Положение о Евразийской экономической комиссии. Приложение № 1 к Договору о Евразийском экономическом союзе // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2014.

8. Проект договора о Евразийском экономическом союзе [Электронный ресурс] // Ассоциация «KAZENERGY». – Режим доступа : <http://kazenergy.com/ru/2012-09-05-04-11-04/2011-05-13-18-20-44/10777-2013-09-10-07-03-15.html>. – Дата доступа : 13.01.2014.

ПРАВО НА РАЗВИТИЕ..?

Коннова Е.В., старший преподаватель кафедры международного права БГУ, к.ю.н.

В данной работе ставится цель ответить на вопрос: правомерно ли утверждать, что в позитивном международном праве существует право на развитие, которым можно было бы дополнить перечень прав человека, гарантированных и защищаемых международным правом.

К настоящему моменту право на развитие нашло закрепление в ряде документов мягкого права, принятых в рамках ООН. К основным из них можно отнести следующие: Декларация о праве на развитие 1986 г., Венская декларация и Программа действий 1993 г., Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций 2000 г., Копенгагенская декларация о социальном развитии от 1995 г., Рио-де-Жанейрская декларация по окружающей среде и развитию 1992 г., Итоговый документ Всемирного саммита 2000 г., Дохинская декларация о финансировании развития 2008 г. Этот перечень далеко не исчерпывающий. При этом используемые в данных документах формулировки свидетельствуют о признании права на развития в качестве вошедшего в корпус прав человека.

При таком подходе к праву на развитие в мягком международном праве, «твердое» международное право отличается гораздо большей сдержанностью. Будучи закрепленным в региональном международном договоре – Африканской хартии о правах человека и народов 1981 г., право на развитие прямо не упоминается в международных договорах по правам человека универсального характера. Нет ссылки на него и во Всеобщей декларации прав человека 1948 г., отражающей во многом обычное международное право.

Отстаивая существование права на развитие и его закрепление в позитивном международном праве, ученые ссылаются на статьи 55 и